

Justitiedepartementet
103 33 Stockholm

Yttrande över promemorian Elektronisk övervakning av kontaktförbud (DS 2017:1)

(Ju2017/00545/L5)

Allmänna utgångspunkter

Att kontrollera efterlevnaden av ett kontaktförbud med hjälp av elektronisk övervakning är en ingripande åtgärd som kan medföra ett betydande intrång i den övervakades personliga integritet och rörelsefrihet. Det är därför viktigt att möjligheten till elektronisk övervakning används endast i de fall där en sådan övervakning kan bidra till att uppfylla de syften som man önskar uppnå med ett kontaktförbud, dvs. att ge ett *skydd* för de människor som förföljs och trakasseras samt att *förebygga* att dessa utsätts för hotfulla situationer.

Den elektroniska övervakningen i sig utgör inte något skydd, men en sådan övervakning kan innebära att skyddspersonen och polisen tidigt kan uppmärksammas på om den övervakade närmar sig det område som han eller hon inte får uppehålla sig i, s.k. *fysisk överträdelse*. Om det däremot är fråga om *icke-fysiska överträdelser*, exempelvis i form av kontakter via telefon, sms, mejl eller sociala medier, kan en elektronisk övervakning inte bidra till att överträdelserna uppmärksammas eller att relevanta skyddsåtgärder kan vidtas mot överträdelserna.

Varför används elektronisk övervakning i så liten utsträckning?

Brottsförebygganderådet (Brå) har vid ett flertal tillfällen utvärderat hur lagen om besöksförbud/kontaktförbud har tillämpats och fungerat. I den senaste utvärderingen (Brå:s rapport 2015:3), som avser 2011 års reform, pekade Brå på följande omständigheter som sammantagna har medfört att möjligheten att använda elektronisk övervakning endast har utnyttjats i ett fåtal fall (sex stycken sedan den 1 oktober 2011).

- Tekniken fanns inte på plats eller fungerade inte tillfredställande.
- Brister i polisens och åklagarnas rutiner vid ansökan och handläggning av kontaktförbud.
- Förutsättningarna för att få använda elektronisk övervakning är sällan uppfyllda.
- Beviskravet för att en fysisk överträdelse har skett är högt.

- När beviskravet är uppfyllt ligger ett frihetsberövande i form av an-hållande och häktning närmare till hands än ett särskilt utvidgat kontaktförbud med elektronisk övervakning.

Behovet av en reform och förslagen i promemorian

Hovrätten delar utredarens slutsats att möjligheten att förena ett särskilt utvidgat kontaktförbud med elektronisk övervakning har utnyttjats i en ytterst begränsad omfattning och att det förväntade genomslaget av den viktigaste delen i 2011 års reform därmed i praktiken har uteblivit. Utredaren har kommit fram till att det finns anledning att vidta *lagstiftningsåtgärder* för att vidga möjligheterna till elektronisk övervakning. Något förslag för att komma till rätta med de problem som inte är hänförliga till utformningen av regelverket har inte presenterats.

I det följande kommenterar hovrätten vissa av de lagstiftningsförslag som läggs fram i promemorian.

6.1 Elektronisk övervakning ska kunna ske även avseende utvidgat kontaktförbud

Enligt den ordning som gäller i dag måste åklagaren fatta ett beslut om särskilt utvidgat kontaktförbud för att elektronisk övervakning ska få användas. Enligt Brå:s utvärdering har denna typ av kontaktförbud beviljats i ett mycket begränsat antal fall och detta har i sin tur lett till att möjligheten att förena ett särskilt utvidgat kontaktförbud med elektronisk övervakning endast har använts i sex fall från och med den 1 oktober 2011.

I promemorian föreslås att den nuvarande strukturen i lagen om kontaktförbud – som gör det möjligt att successivt höja ingripandenivån mot den som överträder kontaktförbud – bibehålls. Hovrätten har inte någon invändning mot denna lösning. Vidare delar hovrätten utredarens uppfattning att användningen av elektronisk övervakning bör kunna tillåtas i ett tidigare led under förutsättning att den som ska övervakas har överträtt ett vanligt kontaktförbud. Till skillnad från utredaren anser dock hovrätten att det i sådant fall måste vara fråga om en fysisk överträdelse. Detta mot bakgrund av – i enlighet med vad som har anförts ovan – att en elektronisk övervakning inte fyller någon reell funktion när det rör sig om en icke-fysisk överträdelse. Att använda elektronisk övervakning som en reaktion på en icke-fysisk överträdelse kan därmed inte heller anses vara förenligt med den generella proportionalitetsprincipen i 1 § tredje stycket lagen om kontaktförbud. Vidare kan det finnas skäl att överväga om inte den generella proportionalitetsprincipen bör kompletteras när det blir fråga om ett utvidgat kontaktförbud med elektronisk övervakning. Det kan ske genom att den särskilda proportionalitetsregeln som gäller för ett särskilt utvidgat kontaktförbud även görs tillämplig på ett utvidgat kontaktförbud med elektronisk övervakning, se 2 § sista stycket lagen om kontaktförbud.

6.1.3 Presumtion för elektronisk övervakning även vid utvidgat kontaktförbud

Hovrätten har inget att erinra mot den föreslagna presumtionsregeln, under förutsättning att användningen av elektronisk övervakning begränsas till de fall där det fråga om fysiska överträdelser av kontaktförbud.

6.4 Skärpning av straffskalan och införande av en ny brottsrubricering

Enligt hovrättens mening bör straffskalan vara en spegelbild av brottets relativa straffvärde. Med denna utgångspunkt kan lämpligheten i att ha samma maximistraff för överträdelse av kontaktförbud och det allvarigare brottet överträdelse av kontaktförbud med elektronisk övervakning ifrågasättas. Det mest klandervärda i att överträda ett kontaktförbud med elektronisk övervakning bör också kunna beaktas vid en straffvärdesbedömning inom ramen för den befintliga straffskalan.

7 Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2018. Erfarenheterna av 2011 års reform visar att man före ett ikraftträdande bör säkerställa att den valda tekniken är upphandlad, levererad och att den fungerar på ett betryggande sätt. Lika viktigt som att utreda de tekniska möjligheterna är det att se till att polisen har den organisation på plats som krävs för att polisen ska kunna bevaka den elektroniska övervakningen och ständigt ha beredskap för att reagera på larm. Hovrätten känner sig inte övertygad om att dessa förutsättningar är uppfyllda redan den 1 juli 2018.

Avslutande synpunkter

En grundläggande tanke i det nuvarande systemet med kontaktförbud är att ingripandenivån successivt höjs vid överträdelser av förbudet; det är fråga om en stegvis process där varje steg utgör en förutsättning för det nästa.

Enligt Brå:s beräkningar överträds mellan en tredjedel och hälften av alla kontaktförbud per år, dvs. i mellan 1 100 och 1 700 fall. Trots detta uppgår antalet utvidgade kontaktförbud endast till mellan 30 och 40 stycken per år. Det absoluta flertalet överträdelser leder alltså inte i dag till en mera ingripande åtgärd inom ramen för systemet med kontaktförbud. Orsakerna till detta förtjänar en djupare analys.

Om förslagen i promemorian skulle leda till lagstiftning bedömer utredaren att antalet årliga elektroniskt övervakade kontaktförbud skulle öka jämfört med idag men att de inte skulle överstiga antalet beräknade utvidgade kontaktförbud, vilka som tidigare nämnts uppgår till mellan 30 och 40 stycken per år. Detta resultat kan knappast motsvara lagstiftarens förväntningar.

I handläggningen av detta ärende har deltagit hovrättspresidenten Fredrik Wersäll, hovrättslagmannen Jan Öhman, föredragande, hovrättsrådet Thomas Kaevergaard och t.f. hovrättsassessorn Elin Tysklind.

Fredrik Wersäll

Jan Öhman